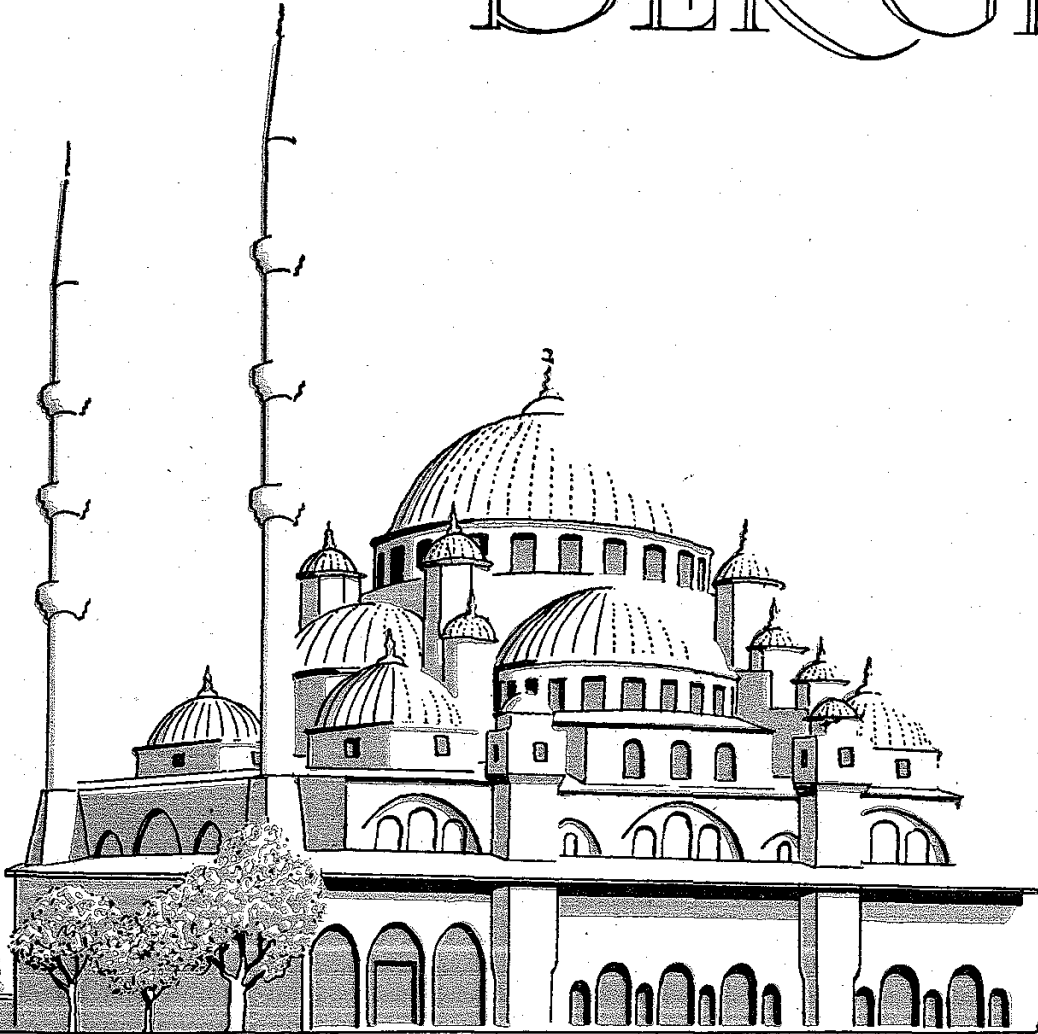

Diyanet

İŞLERİ
BAŞKANLIĞI

DERGİSİ

DİNİ - AHLAKİ - EDEBİ - MESLEKİ AYLIK DERGİ

5. Cilt

Eylül 1966

9. Sayı

TAATLA RIZIK ARASINDA İRTİBAT

Yakup İSKENDER

Hiç şüphe yok ki, bütün kâinatı yoktan vareden Yüce Allah her canlının rızkını da bizzat kendisi tekeffül etmiştir. Cenâb-ı Hak, meâlen şöyle buyuruyor: *“Yer yüzünde yaşayan bütün canlıların rızkını vermek Allâh’a mahsustur.”* (Hud, 6).

Bununla beraber Yüce Allah, her şeyin varlığını mutlaka bir sebebe bağlamıştır. Ve bu, değişmez bir ilâhî kanundur. Evet, her canlının rızkını Allah tekeffül etmiş, fakat kimseye de: *“Hiç çalışma, rızkını arama, sır üstü yat, uzan, keyfine bak, karnın acıktı mı, canın ne isterse hemen yanına gelir”* buyurmamış, bilâkis, insanları çalışmaya, rızıklarını aramaya teşvik etmiştir. Ezcümle, Yüce Allah meâlen şöyle buyuruyor: *“Allâh’ın sana verdiği şeylere, âhiret yurdunu da gözet, dünyadaki nasibini de unutma.”* (Kasas, 77). *“İnsan ancak çalıştığına erişir”* (Necm, 39). Resûlü Ekrem (S. A.) de: *“Rızık kapısı, arş-ı a’lâ’dan yerin dibine kadar açıktır. Allah, her kulu sa’y ve gayretine, rızık peşinde koşmasına göre rızıklandırır”* buyuruyor.

Cenab-ı Hak (Rahman) sıfatının icâbı olarak bu rızıkları verirken mü’mini, kâfiri, mutii, âsiyi, iyiyi ve köyütü birbirinden ayırmadan herkesin sa’yı gayretine göre vermiştir. Çünkü, Allah-u Teâlâ, üzerinde yaşadığımız bu dünyayı ceza veya mükâfat yeri olarak yaratmış değildir. Burasını çalışma yeri ve imtihan sahası olarak yaratmıştır. Aynı zamanda O, yalnız müslümanların değil, bütün âlemlerin Rabb’idir. Bu itibarla şu geçici dünyada —kendi katında zerre kadar değeri olmayan— dünya metanı, kendisine inananlar ile inanmayanlar arasında hiç bir fark gözetmeksizin vermektedir. Resûlü Ekrem (S. A.) bir hadîs-i şeriflerinde de şöyle buyuruyorlar:

“Eğer bu dünya Allah indinde sivrisineğin kanadına muâdil olmuş olsaydı, bir kâfire ondan bir yudum su içirmezdi.” Demek ki, dünya metayı gözümüze ne kadar güzel, ne kadar cazip, ne kadar tatlı görünürse görünsün, haddi zatında, dünya hayatı, dünya metayı, eğlenceden, oyundan ve ziynetten başka bir şey olmadığındandır ki, Allah onu sevmediklerine de aynı şekilde ihsan etmektedir. Cenâb-ı Hak bu mevzuda meâlen şöyle buyuruyor: *“Bilin ki, dünya hayatı oyun, oyalanma, süslenme, aranızda öğünme ve daha çok mal ve çocuk sahibi olma dâvâsından ibaretir”* (Hadid, 20).

Rivayete göre, mü’minlerden bir cemaat, Resûlü Ekrem (S.A.)’e: *“Allâh’ın düşmanlarını bolluk içinde görüyoruz, halbuki, biz açlıktan helâk olduk.”* demişler. Bunun üzerine, Ali İmran Sûresi’nin 196-197 nci âyetleri nâzil olmuştur. Bu âyetlerde Cenâb-ı Hak meâlen şöyle buyurmaktadır: *“İnkâr edenlerin diyar diyar dolaşması —sakın ey Muham-*

med— seni aldatmasın; az bir faydalanmadan sonra onların varacakları yer Cehennem'dir (o ne kötü duraktır)''.

Şu gerçek de unutulmamalıdır ki, ne fakr ve zaruret içinde kalan o fedakâr müslümanlar, müslüman olduklarından ötürü bu hale düşmüşler, ne de bolluk ve nimet içinde yaşayan o kâfirler, inkâr ettiklerinden dolayı bu lütf ü kereme mazhar olmuşlardır. Tarihin naklettiği üzere, her peygambere önce ümmetinin zayıfları, fakirleri ve yoksulları tâbi olmuşlardır. Resûlü Ekrem (S.A.) Efendimiz'e de ilk uyanlar çoğunlukla fakir kimselerdi. Mal ve servet sahibi müslümanlar da, din ve Allah uğrunda mallarını, mülklerini müşriklere terkederek hicret etmişlerdi. Medine'deki hali vakti biraz yerinde olan müslümanlar da mallarını Medine'ye hicret etmiş olan muhâcir kardeşleriyle paylaşarak gayet basit bir hayat yaşamaya mecbur kalmışlardı. Diğer taraftan Allah korkusundan mahrum, katı yürekli, azılı İslâm düşmanları, biçare müslümanların mallarını, servetlerini ellerinden aldıkları gibi, evvelce de zayıf kimseleri, öksüzleri, yetimleri ezerek zülümle ellerinden mallarını alırlar ve en münbit arazileri mülklerine geçirirlerdi. O devirde müşriklerin iktisadî durumlarının iyi olması, işte bundan dolayı idi. Fakat, gün geçtikçe zafer kazanan müslümanlar Allâh'a olan sarsılmaz imanları sayesinde hem İslâm dinini dünyaya yaymaya çalışmışlar, hem de ziraat, ticaret ve sanata önem vererek iktisadî durumlarını geliştirmişler ve karanlıklar içerisinde bocalayan milletlere, hattâ bütün dünyaya gerçek medeniyet, ilim ve irfân kapılarını açmışlardır. İslâm dinini gerçek mânasiyle anlayan bu insanlar, hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaları için ve yarın ölecekmiş gibi de âhiretleri için çalıştılar. İşte o devirlerde müslümanlar, huzur ve saadet içinde yaşadılar. Sonra maalesef müslümanlar arasında yeni yeni görüş ayrılıkları meydana çıktı, bazıları, kaderi, tevekkülü yanlış mânalarda tefsire kalkıştılar. İnsanları gerçek tevekküle değil, atâlete, tembelliğe sevkettiler. Dolayısıyla müslümanlar dünyanın her tarafında bugünkü acıklı duruma düştüler. İslâmiyet'in ilk çağlarında her sahada dev adımlarla ilerleyen ve bugünkü dünya medeniyetine ışık tutan İslâm medeniyetinin duraklaması, hattâ gerilemesi ne kadar acıklıdır! Çünkü İslâm dini "*İki günü müsavi olan aldanmıştır*" tezini ileri sürerek müslümanları daima ileri götürmeğe çalışırken, onların, kendilerine ışık tuttukları milletlerden geri kalmaları gerçekten çok üzücüdür.

Müslüman olmayan milletler gözlerini açtılar; Kur'ân-ı Kerîm'in: "*İnsan ancak çalıştığına erişir.*" meâlindeki özlü ifadesini kendileri için düstür ittihaz ederek, vakitlerini değerlendirmeyi bildiler ve vadedildiği gibi çalışmalarının mükâfatını da gördüler ve görmekte-dirler de. Eğer bu ciddî ve sistemli çalışmayı, Allâh'a inanan, onun emirleri dışına çıkmaktan korunan, dolayısıyla, O'nun gösterdiği yoldan giden gerçek müslümanlar, yapmış olsalardı, Rab'larından kendilerine mükâfat olarak,

kendi emeklerinin üstünde, daha üstün başarıya ulaşacaklar ve işlerin de kazançlarında ayrıca bir bereket ve geçimlerinde, yaşayışlarında gerçek huzur ve saadet bulacaklardı. Bunu Kur'ân-ı Kerîm bizlere açıkça bildiriyor. Cenâb-ı Hak, meâlen şöyle buyuruyor: *“Eğer kasabaların halkı inanmış ve bize karşı gelmekten sakınmış olsalardı onlara göğün ve yerin bolluklarını verirdik. Ama yalancılardı; bu yüzden onları yaptıklarına karşılık yakalayverdik”* (A'raf, 96). *“Eğer onlar Tevrat'ı ve İncil'i ve Rab'lerinden kendilerine indirilen Kur'ân-ı gereğince uygulasalardı, üstlerinden ve ayaklarının altlarından —yani her yönden— nimete ermiş olurlardı.”* (Maide, 66). *“And olsun ki, Tevrat'tan sonra Zebur'da da yer yüzüne ancak salih kullarımın mirasçı olduğunu yazmıştık.”* (Enbiyâ, 105). *“Rabb'iniz: “Şükrederseniz, and olsun ki, size karşılığımı arttıracam; nankörlük ederseniz, bilin ki, azâbım pek çetindir”. diye bildirmişti.”* (İbrahim, 7). *“De ki, doğrusu Rabb'im kullarından dilediğinin rızıkını genişletir ve ona bir ölçüye göre verir; sarfettiğiniz herhangi bir şeyi o yerine koyar, çünkü O, rızık verenlerin ey hayırlısıdır.”* (Sebe, 39). *“Allah, kendisine karşı gelmekten sakınan kimseye bir kurtuluş yolu sağlar, ona beklemediği yerden rızık verir.”* (Talâk, 2-3). *“Dedim ki, Rabb'inizden bağışlanma dileyin, doğrusu O, çok bağışlayandır ki size gökten bol bol yağmur indirsin; sizi mallar ve oğullarla desteklesin; sizin için bahçeler var etsin, ırmaklar akıtsın”* (Nuh, 10-11).

Bugünkü müslümanlar bu nimetlerden mahrum bulunuyorlarsa, işlerinde kolaylık, kazançlarında bereket bulamıyorlar ve yaşayışlarında huzur ve saadetin hasretini çekiyorlarsa, sırf kendi kusurlarının cezasını çekiyorlardır. Bu ilâhî va'de nâil olamamışlarsa demek ki, Allâh'a olan imânları kâmil bir imân değildir. O, boş bir iddiadan ibarettir ki, öyle bir imânın ne dünyada faydası olur, ne de âhirette. Cenâb-ı Hak, imanları tam olan mü'minleri meâlen şöyle tanıtıyor: *“Mü'minler ancak, Allah anıldığı zaman kalpleri titreyen, âyetleri okunduğu zaman, imânları artan ve Rab'larına güvenen, namaz kılan, kendilerine verdiğimiz rızıktan yerli yerince sarfedenlerdir. İşte gerçekten inanmış olanlar bunlardır.”* (Enfal, 2-4).

Diğer taraftan Allah Teâlâ, insanlardan bazılarının durumlarını ortaya koymak için, onları denemek üzere bazılarına bol nimetler ve yüksek makamlar lûtfeder. Onlar da bu nimetlere mazhar olduklarından ötürü, O'na şükretmeleri ve bu nimetleri, O'nun emirleri gereğince sarfetmeleri gerekirken, bilâkis, nankörlük yapar veya kendilerini Allah katında diğer insanlardan daha üstün sayarak gururlanır ve: *“Allah bizi daha çok sevdiği için sizden üstün kıldı”* derler ve buna aldanırlar da *“Bu nimet belki, bizi denemek için Allah tarafından bize lûtfedildi.”* demeye asla akıllarından geçirmezler, hattâ bazıları daha ileri giderek bu nimetleri vereni bile tanımaz ve Karun gibi: *“Biz bunları kendi bilgilerimiz-*

le, kendi zekâmızla ve kendi meharetimizle kazandık.” demek küstahlığında bile bulunurlar. Halbuki, Allahu Teâlâ sırf onları denemek için bu nimeti onlara lütfetmiştir. Yoksa böyle bir nimete nâil olmaları ne zekâlarının çokluğunu, ne de Allah katında diğer insanlardan üstün olduklarını gösterir. Bu konuda Cenâb-ı Hak meâlen şöyle buyuruyor: “*Bir insanı Rabb’ı denemek için ona iyilik edip, nimet verdiği zaman ‘Rabb’ım beni şerefli kıldı, der.*” (Fecir, 15). İnsanların bazılarını da Allahu Teâlâ kıtlıkla, işlerinde, ticaretlerinde başarısızlıkla dener. Fakat ne yazık ki, bu gibiler de: “Bu musibet belki, Allah tarafından bizi denemek için başımıza geldi.” demeyi yine akıllarından geçirmezler. Allahu Teâlâ aynı sûrenin 16. âyetinde de meâlen şöyle buyuruyor: “*Ama onu sınamak için rızıkını bir ölçüye göre verdiği zaman: ‘Rabb’im beni hakir düşürdü, bana ihanet etti, der.*”

İşte insanın tabiatı, insanın yaratılışı... Eğer maddiyatçılardansa, yukarıda arzettiğim gibi ben bu zenginliği, bu serveti kendi bilgimle, kendi aklımla, kendi becerikliliğimle kazandım, diye iddia eder; dindar kimselerden ise, bir başarı elde edince, bir makama yükselince veya bir nimete kavuşunca “Allah’ım beni çok sevdiğinden bana lütufta bulundu”; dindar kimselerden değilse “Rabb’im bana ihanet etti, der”. Kurtubî’nin “Tefsîr” inde rivayet ettiği bir Kudsî Hadîste: “

— Allahu Teâlâ, hayır Ben kat’i surette şerefli kıldığım kimseyi çok dünyalık vermekle şerefli kılmam, ihanet ettiğim kimseye de az dünyalık vermekle ihanet etmem. Şerefli kıldığımı ancak bana itaati sebebiyle şerefli kılarım, ihanet ettiğime de ancak bana mâsiyeti dolayısıyla ihanet ederim.” buyrulmaktadır.

Hülâsa, yapılan bu açıklamadan anlaşıldığı gibi, tâatle rızık arasında irtibat vardır. Fakat bu, şu demek değildir ki, inanmayanlar ne kadar çalışırlarsa çalışsınlar, Allah onları rızıklandırmaz ve müslümanlar da hiç çalışmasalar dahi Allah onlara bol bol rızık ihsan eder. Allah, çalışanlara, çalıştıklarının mükâfatını mutlaka verir. Dünya için çalışana, dünyalık, âhireti için çalışana da onun ecir ve sevâbını ihsan eder. Bu umumî olarak heskes için böyledir. Ayrıca, Allahu Teâlâ kendisine gereği gibi kulluk yapan sevdiği kimselere, sevmediklerinden fazla olarak, işlerine kolaylık, rızıklarına bereket, alışverişlerinde hayırlı kazançlar sağlar ve bütün meşrû işlerde kendilerine yardımcı olur. Dolayısıyla her şeyde muvaffak olurlar. Bunun aksine olarak az çalışma ile çok şeyler elde etmek veya çok çalışma ile pek az şey kazanmak veyahut iyi insanların başına büyük felâketlerin gelmesi ve kötü kimselerin de hiç yoktan büyük nimetlere konmaları veya yüksek makamlara ulaşmaları... bu gibi hâdiseler de hiç şüphesiz onların durumlarını ortaya koymak için Allah tarafından kendilerine bir imtihandır. Ne nimete kavuşanın bundan ötürü öğünmeğe hakkı var, ne de mûsibete dûçar olanın bundan dolayı üzülmesi gerekir.